

08.11.23р. 14гр. укр. мова

Доброго дня! Тема уроку. Уживання прийменників **в і на** з географічними назвами і просторовими іменниками

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:
moshev2020@icloud.com

Теоретична частина

Одне з головних умінь, необхідних сучасній людині — уміння здобувати різноманітну інформацію. Саме для цього нам і потрібен Інтернет. Але часто ми навіть не замислюємося про небезпеку інформаційних технологій, що стають частиною нашого життя. Саме про це ми сьогодні поговоримо на уроці.

Мовна тема уроку — «Уживання прийменників **в і на**». Ми узагальнимо правила вживання цих прийменників з географічними назвами й просторовими іменниками.

□ *Зробіть висновок про те, які значення мають прийменники.*

Прийменник <i>в (у)</i>	Прийменник <i>на</i>
У сусіда, у людей (особа, при якій щось відбувається)	На Київ, на вулицю (напрямок)
У кімнату, у море (рух усередину)	На місяць, на день (час дії)
В полі, в колективі (предмет, у якому щось міститься)	На сміх, на свято (мета дії)
У гніві, у хустці (відношення до іншого предмета)	Захворів на грип, багатий на ідеї (набуття предметом певних властивостей)
У вівторок, у бурю (час дії)	

В українській мові прийменник **в** (**у**) вживають, коли йдеться

про місце перебування *У веселій хаті й люди веселі. Що **в** лісі вродиться, то **в** дворі згодиться.*

про місце, всередину якого
спрямована дія *Не заглядай **у** чужий дім, а піклуйся своїм.
В одну воду не можна ввійти двічі.*

Увага! Якщо дія відбувається в напрямі до предмета, простору і може не закінчуватися проникненням усередину, уживають прийменник **до**: *іти до школи (у напрямі школи), іти в школу (всередину школи).*

про час, у який відбувається дія *Летять **у** вересні гуси — зиму на хвостах несуть. Зроби краще тепер, ніж **у** четвер.*

Увага! Коли вказують час за роком, кажуть так: *цього року (не в цьому році), позаторік (не в позаминулому році).*

про психічний стан, обставини, у яких хтось перебуває, зацікавленість чимось *Не пишайся **у** щасті, не принижуйся **в** нещасті.
У гурті з добрими людьми і сам таким станеш.*

Прийменник **в (у)** уживають з іменниками, що позначають

назви держав, республік, областей, районів, міст, сіл, селищ **у** Європі, **в** Україні, **у** Німеччині, **у** Миргороді, **у** Каменівці

види навчальних закладів **у** школі, **у** коледжі, **в** інституті

Іменники, що позначають місцевість і мають суфікс **-ин-** (типу *Львівщина, Сумщина, Київщина*) є винятками: їх уживають із прийменником **на**: *Немає кращих лісів, як **на** Сіверщині* (Ю. Мушкетик). ***На** Харківщині стартувала Всеукраїнська універсиада.*

Із прийменником **в (у)** уживають лише іменник *Галичина*: *У роки Першої світової війни **в** Галичині було сформовано Легіон Українських Січових Стрільців.*

Прийменник **на** вживають з іменниками, що позначають

вулиці, проспекти, площі **на** проспекті Миру, **на** вулиці Басейній

географічні поняття, де відбувається певна дія, поширюється певний стан **на** заході, **на** Чорному морі

курси, факультети **на** випускному курсі, **на** математичному факультеті

засоби пересування **на** поїзді, **на** трамваї, **на** автобусі, **на** човні

Уживання прийменника **в (у)** з назвами засобів пересування підкреслює знаходження всередині предмета: *читав у машині, поїзді* і т. ін. Говорячи про пересування, можна використати і безприйменникову конструкцію: *пересуватися поїздом, трамваем, автобусом, човном.*

З іменниками, що позначають назви гірських місцевостей і видовищ, можуть використовуватися обидва прийменники: ***на** Кавказі, **на** Евересті, але **в** Карпатах, **в** Криму; **в** театрі, але **на** концерті.*

ПРИЙМЕННИК — службова частина мови, яка виражає залежність одного повнозначного слова від іншого в словосполученні або реченні.

Прийменники самі членами речення не виступають. Прийменник підкреслюють разом із тим членом речення, з яким він пов'язаний за змістом:

Я від колиски чую рідну мову. Зацвіла калина біля круч Дніпра.

Прийменники не мають лексичного значення: *у, за, перед, через*. Проте разом із відмінковими формами іменників, займенників та числівників вони можуть указувати на:

- місце: *По **дїброві** вітер віє, гуляє **по** полю, **Край** дороги гне тополю **до** самого долу* (Т. Шевченко);
- час: *Сумним бузок стає **під** вечір* (Г. Чубач);
- причину: *Повітря тремтить **від** спеки* (М. Коцюбинський);
- мету: *А я піду **за** волю **проти** рабства* (Леся Українка);
- кількість: *У майстерні невеликі, **на** чотири шибки, віконця* (М. Стельмах)

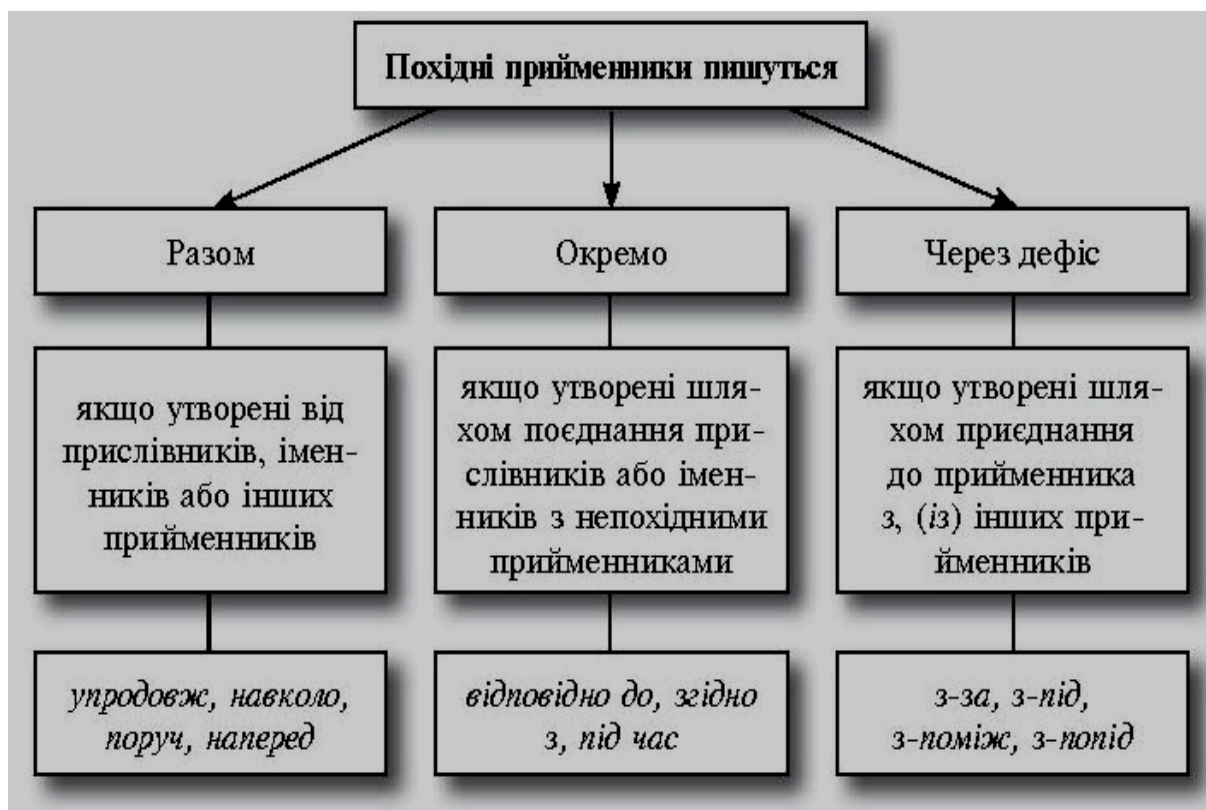
Найчастіше прийменники стоять при іменнику.

З усіма частинами мови прийменники пишемо окремо.

За способом творення (або походженням) усі прийменники поділяються на непохідні й похідні.

До непохідних належать прийменники в, на, від, до, при, під, з, за, над, через та ін., походження яких визначити неможливо.

Похідні прийменники утворені шляхом складання кількох непохідних прийменників (посеред → по + серед; з-за → з + за) або переходу самостійних частин мови в прийменники (край, близько, відповідно до).

Домашнє завдання

Посилання на підручник:

<https://pidruchnyk.com.ua/1317-ukrainska-mova-golub-11-klas.html> вивчити правила;

1. Опрацювати матеріал підручника; скласти конспект.

2. Списати, розкриваючи дужки. Прокоментувати орфограму «Написання похідних прийменників **разом, окремо й через дефіс**».

(За)для нас; (з)поміж нас; (по)між людьми; (на)чолі(з) учителем; (з)під опіки батьків; (на)зустріч щастю; (у)напрямку(до) площі; (на)передодні свята; (по)над деревами; (у)ві сні; (з)(по)над гір; (з)над вершин дерев.

3. Пояснити правопис **однозвучних слів**. Визначити, до яких частин мови вони належать.

Зібратися (в)гори — котитися (з)гори — котитися (з)гори високої; говорити (в)третє — заглянути (в)третє вікно; приїхати (в)двох — (у)двох кімнатах; йти (на)зустріч — (на)зустріч з братом.